

Az alkotó minőségei

VISSZHANG - LXII. évfolyam, 37. szám, 2018. szeptember 14.

Várakozásteli örömmel tölt el, amikor a Tárcatár szerzőjeként Radnóti Sándor nevét meglátom. Különböző neves emberekhez kötődő érdekes és színes mesélését élvezettel olvasom. Utoljára az általam nagyon tisztelt és szeretett Eörsi Istvánról írt (2018/34.). És hát ez ünnep nekem. Kicsike ünnep, de ünnep. Radnóti felidézi egy 1986-ban a *Beszélő*-ben megjelent kritikáját, amelyben azt írta, hogy „minden művében érezhető, még ha nem is »jó« az, hogy ezt egy *jelentékeny ember írta*. Ennek hatásaként válik Eörsi munkája sok nagyobb művésznél jelentősebb kulturális eseménnyé.” Ezt Eörsi nem értette. Miből másból tudhatod, hogy én egy jelentékeny ember vagyok, ha nem a műveimből? S ha így van, akkor ez nem a műveim dicsérete? – kérdezte. Azt is írtam, hogy a műveidből tudom. De ez a tudás nem azonos a művek jelentékenységeivel – válaszolta Radnóti. Lejjebb aztán ezt írja a tárcában: „De hogy a kérdésre most válaszolhassak (mert akiről mondja az ember, annak nem lehet magyarázni) nagyobb kitérőt kell tennem.”

Meg is teszi, de nekem nem akaródzik megtalálni azt a választ. Sőt inkább hadd mondjam azt, hogy akad egy másféle és nagyon egyszerű válaszom. Nekem ugyanis Eörsi István embernek nagyobb volt, mint írónak. Nyilvánvaló, hogy jó gondolatok, felismerések nélkül semmilyen alkotói teljesítmény nincsen, de némi túlzással elmondható, ez csak az alap. Az átlagosnál talán érzékenyebb és igényesebb olvasónak esetleg tarthatom magam. Ítélnék egyáltalán nem, a kiemelkedő filosz Radnótihoz képest mégannyira sem. Jóllehet értékeltem Eörsi alkotásainak azt a – messze nem teljes – részét, amivel találkoztam és minőség szerint besoroltam valahova, mondjuk nem az első sorba. De az embert azt igen. Jól ismertem pályafutását, aztán az élet úgy hozta, hogy aktív SZDSZ-esként rendezvényeken láthattam, és néha kósza beszélgetésekbe is bocsátkoztunk. Tudtam, hogy ő az, akinek tartását, hitét megcsodálhattam, és akinek a könyveit, cikkeit jó érzéssel olvastam, de hát itt van ez a ragyogó intellektus, ez az időnként karcos, de karakteres egyén, akinek a véleményét egyszerűen nem lehetett figyelmen kívül hagyni.

Egy másik esetben, jóllehet biztos vagyok abban, hogy egészen kivételes íróról beszélünk, bevallom voltak és vannak nehézségeim Esterházy egyik-másik nagyra tartott irodalmi alkotásával kapcsolatban, de a publicisztikájával például nem, amit mindig óriási boldogság volt olvasni. De az ember! Azt bizony ámulva bámultam a piederstálon. Azt a műveltséget, okosságot, játékoságot, eleganciát... nem is folytatom, egy jelzőerdőre lenne itt szükség. Aztán ott van egy másik érzés. Nem tudom, más is érezte-e ezt. Amikor vele foglalkoztam, egy-egy elhíresült mondatán élvezkedve, vagy mondjuk néztem egy vele készült interjút, többnyire felemelő volt. Akkor mintha én is más, jobb emberré, többé váltam volna. Tulajdonképpen egy kicsit én is vagyok ilyen, vagy lehetnék, nem? És azt hiszem, lettem is. Hiszek abban, hogy létezhetnek olyan momentumok az életemben, amikor egy mozdulat, egy gesztus erejéig a hatására más, több, jobb lettem.

Azt gondolom, hogy ez jelenti az emberi ideált, példaképet. Felnézni valakire a változás esetleg csak ösztönösen érzett reményében.

Számomra Eörsi István is ilyen ideál volt. De ahhoz, hogy, mint Radnóti Sándor írja, „Előbb-utóbb újra elő kell venni a műveit, hogy érvényes ítélettel próbálkozhassunk”, már nem tudnék hozzászólni. Nem is az én dolgom persze.